

İş Güvenliğine Bir Bakış

Elk. Müh. Mustafa S. Çınarlı
mustafa.cinarli@emo.org.tr

Ülkemizde gerçekleşen iş kazaları sayısındaki artış gizlenemez boyutlardadır, artık mızrak çuvala sığmamaktadır. Önce tersanelerdeki iş cinayetleri arkasından peş peşe madenlerdeki toplu kıyımlar kamuoyu tarafından tepki ile karşılanmış, arkasından denetlenemeyen kaçak imalathaneler gündemi meşgul etmiş, tekstil ve inşaat alanındaki kayıplar hiç eksilmemiştir. İş kazaları konusunda bu yıl eriştiğimiz dünya üçüncülüğünü ve Avrupa birinciliğini bir süre daha devretmeye niyetimiz olmadığı anlaşılmıştır. Hızla yasalaştırılan İş Sağlığı ve Güvenliği Yasa tasarısına dair TMMOB görüşü kamuoyuna 22 Haziran 2012 tarihinde sunulmuştur.

“İş Sağlığı ve Güvenliği Yasa Tasarısı ölümlü kazaların art arda yaşanmasından sonra aceleyle TBMM’ye sevk edilerek 19 Haziran 2012 gecesinde yasalaştı. Yasa, cumhurbaşkanının onaylamasını takiben ağır işlerde 1 yıl, az tehlikeli işlerde 2 yıl sonra yürürlüğe girecek.

Yasanın TMMOB Genel Kurulu’na sevki sürecinde gösterilen telaşın uygulamada yerini ertelemeci bir tutuma terk etmesi hükümetin ve yasa koyucunun niyetleri konusunda haklı olarak bir takım kuşku doğuruyor. Yasa dikkatli bir gözle incelendiğinde

soruna “çözüm sunan” değil “yasak savan” bir anlayışla kaleme alındığı apaçık bir biçimde görülmektedir.

Bu yasanın uygulanma olanağı yoktur. Çünkü bu yasa derli toplu, bütüncül bir ulusal politikaya dayanmamaktadır ve uygulanabilmesi için kurumsal destek ve sistemden yoksundur. **Hatta yasa, şu anda uygulanmakta olan mevzuat ve yargı içtihatlarının gerisindedir.** Yasadaki kavramlar ete kemiğe büründürülmüş; Bakanlığın keyfiyeti ile çıkarılacak yönetmeliklere havale edilmiştir.

Bu yasa ile Bakanlık anayasal görevinden feragat etmiştir. Oysa bu güne kadar hukuksal metinlerde söz konusu yasadaki yeterli düzeyde koruyucu hüküm bulunmasına karşın, iş cinayetlerinin artarak devam etmesinin nedeni Bakanlığın denetim ve gözetim sorumluluğunun fiili olarak yerine getirmemesiydi.

Bugün ise bu sorumluluktan Bakanlık yasal olarak arındırılmıştır. Bakanlığın açıklamalarına göre kayıtlı 1.400.000’in üzerinde iş yeri ve denetimle ilgili görevli 300 müfettiş vardır. Bugüne kadar fiili olarak feragat ettiği sorumluluktan bugün yasal olarak da kendini arındıran Bakanlık, yalnızca ceza tahsilatı yönünden varlığını korumuştur. **Bunun anlamı ise, devletin kaza olan işyerlerinde**

ancak ceza tahsildarı olarak varlığını gösterecek olmasıdır. Buradan çıkan sonuç, devletin iş kazalarının önlenmesi doğrultusunda bir gözetim ve denetiminin olmayacağı, yaşanacak iş kazası üzerinden gelir elde edeceğidir.

Bu yasa ile Bakanlık denetim görevinden feragat ederken, sorumluluğu iş güvenliği uzmanlarına ve işçiye yüklemiştir. Yasaya göre, iş güvenliği uzmanları “ortak iş sağlığı ve güvenliği birimi”nin işçisi olup, işyerlerine bu birimlerce kiralanacaklardır. Yasada hiçbir güvence ve yetki verilmeyen iş güvenliği uzmanları, tıpkı işyerinde çalışan diğer işçiler gibi iş güvencesinden yoksundur. Bu yasadaki iş güvenliği uzmanları, hem “ortak iş sağlığı ve güvenliği birimi”ne hem de görevlendirildiği işyerinin işvereni-ne karşı sorumludur. Kendi iradesi ve işyerinde çalışanların onayı olmaksızın işyerlerinde görevlendirileceklerdir. Güvencesiz çalışan ve adına iş güvenliği uzmanı denilen ama aslında kiralık bir işçinin, işyerinde koruyucu önlemler alınması için işveren üzerinde kendiliğinden etkili bir güce sahip olması düşünülemez. Bu yasa, çalışanların tehlikeden korunması için önlemlerin alınmasında etkili bir araca sahip değildir. **İş güvenliği uzmanları sorumluluk yönünden bir**

araç haline getirilmiş ve “ihmal” kavramı ile işçiye verilen zarardan sorumlu tutulmuşlardır. Bu yasa ile iş kazasından doğan tazminat yükümlülüğü ve ceza sorumluluğu hak ve yetkiden yoksun mühendis ve mimarlara yüklenmiştir.” denilmiştir (22 Haziran 2012)

Özellikle elektrik enerjinin üretimi, dağıtımı, kullanımı sırasında yaşanan kazalardaki artış son aylarda gözle görülür oranda artmıştır. Hidroelektrik santrallerin yapımında gerçekleşen kazalarda veya özelleştirilen dağıtım şirketlerinin yönetimindeki alanlarda, taşeron çalışanlarının uğradığı kazalarda eğer insan kaybı yoksa, kaza gizlenebilmektedir. Kazaların dikkat çekebilmesinin koşulu birden çok insanın hayatını kaybetmesidir. Erzurum’da baraj gölünde 1 TEDAŞ işçisi 4 taşeron çalışanın ölümü trajik bulunduğu için görsel ve yazılı basında daha geniş yer bulabilmiştir.

“TEDAŞ 2010 yılı İş Kazaları İstatistiği”ne göre dağıtım şirketlerinde gerçekleşen iş kazası sayısı 98’dir. Ağır yaralanmalı 9 kazanın olduğu, toplamda 5 çalışanın hayatını kaybettiği istatistikte yer almaktadır. İş kazası olarak raporlanan 98 olaydaki ilgili kişilerden sadece 4’ünün iş güvenliği eğitimi bulunmadığı bildirilmiştir. İş kazaların önlenmesi sadece eğitimle sağlanamamaktadır. Kazaların 31 tanesi alçak gerilim kademesinde 11 tanesi yüksek gerilim kademesinde gerçekleşmiştir ve bu kazaların yüksek gerilim kademesinde gerçekleşen 2 tanesi ölümlü kaza olmuştur. İstatistik incelendiğinde iş kazalarının oluşunda hizmet yılı süresinin belirleyici olamayacağı görülmektedir (kazaların 20 tanesine 21-25 yıl hizmet süresine sahip personel uğramıştır.)

2010 yılı istatistiği, 1994 yılından itibaren ölümlü iş kazası sayısının azaldığını göstermektedir. 2002 yılından sonra hızla taşeronlaşan dağıtım

şirketlerinin iş kazası istatistiklerine taşeronların katkısı bilinmemektedir.

İzmir ili, il bazında 2010 yılında Türkiye birincisi olmuştu. Akademik Meslek Odaları toplantısında Tabipler Odası temsilcisi bu durumu toplantıya katılanlarla şöyle paylaşmıştı; “İzmir ilinde görev yapan doktorlar acil servislere gelen yaralanma olaylarının iş kazası olup olmadığını sorgulamakta ve takip etmektedirler. İzmir’de görev yapan doktorların hassasiyeti nedeni ile iş kazalarında İzmir derece yapmaktadır.”

Türkiye genelinde iş kazalarının gerçekten de oldukları haliyle kayıt altına alınması sorunu çözülememişken, Afşin Elbistan’da toprak altındaki maden işçilerinin bedenlerine hala ulaşılamazken (galiba asla ulaşılamayacak olan), tersaneler kontrol edilemezken ve inşaat sektörü yapımcıların keyfine bırakılmışken İş Sağlığı ve İşçi Güvenliği nasıl sağlanabilecektir.

Bölgemizde son bir yıl içinde gerçekleşen iş kazalarında bir çalışan iş yerinin bahçesindeki metal sundurmaya değdiği için, bir öğrenci köprüünün metal korkuluğuna temas ettiği için, iki çalışan nakil hattındaki arızayı gidermeye çalışırken, bir çevre mühendisi çatısında baca ölçümü yaptığı fabrikanın üzerindeki nakil hattına tema ederek, bir fabrika işçisi fabrikanın gezer vinç kumanda paneline temas ettiği için hayatlarını kaybettiler.

Bu önlenebilir kayıpların nedenleri arasında kamu adına denetimin yapılmaması ilk sırada gelmektedir. Son otuz yılda dünyada yaygınlaşan uygulamalara paralel olarak kamunun sahip olduğu ne varsa elden çıkarılmasına gayret edilmiştir. Kamu teşekkülleri, fabrikalar, tekel, kamu bankaları, sağlık, güvenlik, eğitim alanları serbestleştirilmeye çalışılmış ve sonra sıra denetim yetkilerine gelmiştir. Kamunun değerli varlıklara

sahip olmaması hedeflendiği gibi artık denetim yapması da istenmektedir. Görünmez elin düzeltici gücünün her şeyi daha iyiye çevireceği masalı hala anlatılmaya devam etmektedir. Anlatıcılar sözlerini sürdürmekte serbesttirler ancak bu politikalarının ülkeyi nereye getirdiği ortadadır.

EMO tarafından 31 Mayıs 2005 tarihinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına gönderilen Elektrik İç Tesisleri Yönetmeliğinin halen yayınlanmaması nedeni ile yitirilen hayatların ve maddi kayıpların sorumluları kamu tarafından bilinmektedir. Elektrik enerjisinin günlük hayatta kullanımının teknolojiye paralel olarak artmış olmasının beraberinde getirdiği sorunlar bilimsel yöntemlerle giderilebilir.

TMMOB ye bağlı meslek odalarının meslek alanlarına yönelik düzenlemeler yapmaları genellikle siyasi iktidarlar tarafından engellenmeye çalışılmaktadır ya da yavaşlatılmak istenmektedir. Bu sayede yaratılan boşluktan yararlanacak bir çıkar grubu bulunmaktadır.

Bugün elektrik tesisatlarının daha güvenli tesis edilmesini sağlayabilecek yönetmeliğin bir an önce yayınlanması gereklidir. İnsan hayatının her türlü ceza yaptırımından daha önemli olduğu gerçeği unutturulmak istenmektedir. Tüm işlemlerin şirketler eliyle gerçekleştirilmeye çalışılması anlayışı kabul edilmez ve kamu adına yapılan denetimler ticaretleştirilemez. Her türlü bilimsel temelden ve kamusal yarardan uzak benzeri politikalar sadece gerekli güvenlik koşullarını sağlamadan üretim yapan “ticarethanelerin” yararına hizmet edecektir. Alınması gereken önlemler “gider” olarak görüldüğü sürece insan kaybı, işin fitratına bağlanacaktır.

Kaynakça :

1-http://www.tmmob.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=8212&tipi=3
2-TEDAŞ 2010 yılı İş Kazaları İstatistiği